

BENGT ASSARSSON

Barnfamiljernas försörjningsbörda – svar till Johan Fritzell*

I *Ekonomisk Debatt* nr 1/86 (Assarsson [1986]) hävdade jag att tidigare studier överskattat barnfamiljernas försörjningsbörda och att barnfamiljernas konsumtionsstandard därför underskattas i förhållande till de barnlösa hushållens. Jag hävdade också att en övergång från livsmedels- eller bostadssubventioner till barnbidrag skulle göra fördelningen av konsumtionsstandarden ojämnare.

Dessa resultat skiljer sig från andra undersökningar i två avseenden:

1. ett annorlunda inkomstbegrepp och
2. ett annat sätt att beräkna försörjningsbördan.

I sin kommentar (Fritzell [1986]) väljer Johan Fritzell att kommentera den andra punkten, medan han helt undviker den första punkten. Som vi snart skall se är emellertid det annorlunda inkomstbegreppet ett *tillräckligt* villkor för att ifrågasätta den gängse uppfattningen angående barnfamiljernas standard.

Fritzells kritik av mitt sätt att mäta försörjningsbördan baseras dels på att han tycks anse att de allmänna ekvivalensskalorna har osannolikt låga värden och dels på att jag inte tagit hänsyn till tillräckligt många demografiska variabler.

På den senare punkten kan jag hålla med Fritzell om att det hade varit önskvärt att ta hänsyn till barnens ålder, vilket

jag inte gjort pga att definitionen av barn i olika åldrar ej varit konsistent över tiden i mina data. Att de demografiska variablerna begränsats till barnen i hushållet har emellertid att göra med den teoretiska konstruktionen och denna begränsning betraktar jag snarast som en styrka. Man kan inte *ad hoc* lägga till demografiska variabler och samtidigt tro att det utan vidare går att dra välfärdsteoretiska slutsatser av modellen.

Kostnaden varierar med inkomsten

Även om en del av de resultat man erhållit med utgångspunkt från Bartens [1964] och Muellbauers [1977] modell är svårtolkade, speciellt de specifika ekvivalensskalorna som är mindre än ett, kan det vara en förhastad slutsats att som Fritzell tro att de allmänna ekvivalensskalorna är underskattningar av den sanna kostnaden för barn¹. En viktig poäng med den ansats jag använt är att kostnaden för barn varierar med inkomsten och att man tar hänsyn till att hushållen anpassar sitt konsumtionsmönster då man har barn. Eftersom barn behöver förhållandevis mycket nödvändighetsvaror, såsom livsmedel och kläder, blir den relativa kostnaden för barn högre för låginkomstagare. För svenska data implicerar mina beräkningar en spännvidd i de allmänna ekvivalensskalorna på 5,7 procentenheter mellan ett

Fil dr BENG T ASSARSSON är forskarassistent vid Nationalekonomiska institutionen vid Lunds universitet och gästforskare vid FIEF, Fackföreningsrörelsens Institut för Ekonomisk Forskning. Han forskar f n om prisbildningen på industriella marknader.

* Jag är tacksam för kommentarer från Per Lundborg och Thomas Sterner.

¹ De höga standardavvikelseerna för de specifika koefficienterna kan bero på multikollinearitet mellan variabeln "antal barn" och variabeln "totala utgiften i hushållet". Sammantagna klarar emellertid dessa koefficienter en test på 5-procents nivå av χ^2 -fördelningen, vilket beror på att beräkningarna gjorts i en systemskattning, där restriktioner i enskilda ekvationer ej behöver hålla för systemet som helhet.

mycket fattigt hushåll (skalan 1.167) och ett mycket rikt hushåll (skalan 1.11)². Deaton och Muellbaur [1980, s 208–12] visar emellertid att skalor baserade på Bartens kostnadsfunktion förmodligen ger underskattningar för fattiga hushåll och överskattningar för rika hushåll. För ett miljonärspar med ett litet barn torde alltså även skalan 1.11 vara en grov överskattning av kostnaden.

Även om mina resultat i nuvarande form är något osäkra menar jag att metoden är den mest lovande och teoretiskt bäst underbyggda. Speciellt i fördelningsstudier visar metoden på den allvarliga bristen att man i tidigare undersökningar inte tagit hänsyn till att försörjningsbördan beror på inkomstnivån.

Rimligt utgå från konsumtionen

Slutsatsen att ökande barnbidrag skulle gjort 1978 års inkomstfördelning ojämna grundas på att barnfamiljernas konsumtionsstandard, korrigerad för försörjningsbördan, var i genomsnitt 22 procent högre än för sammanboende barnlösa hushåll. En rättfram beräkning av hushållens konsumtionsstandard med SCBs mått på försörjningsbörda (från SCBs inkomstfördelningsundersökningar), som implicerar en allmän skala på 1.24 oberoende av inkomstnivån, ger följande resultat.

Ettbarnshushållen har då i genomsnitt 12,3 procent högre standard, tvåbarnshushållen 0,8 procent högre standard medan hushållen med tre och flera barn har en standard som är 9,6 procent lägre än de barnlösa hushållens. Sammantaget har emellertid barnhushållen fortfarande i genomsnitt en konsumtionsstandard som är 3,3 procent högre än de barnlösa hushållens.

Även med ett alternativt, och förmodligen förhållandevis högt, mått på försörjningsbördan torde alltså mina slutsatser stå fast. Frågan är då om mitt inkomstbegrepp "totala utgiften i hushållet" inte speglar hushållens konsumtionsstandard lika bra som det mest använda alternativet "disponibel inkomst".

Jag skall inte upprepa alla argumenten

här, men nog förefaller det i ett livscykel-perspektiv som rimligt att utgå från konsumtionen i stället för den kortsiktiga inkomsten. Ett rationellt hushåll lånar då under perioder med hög försörjningsbörda för att amortera under senare perioder. Tillgänglig statistik visar också att konsumtionen i barnfamiljer överstiger inkomsten med avsevärt större belopp än i de barnlösa hushållen. Således var den totala konsumtionen i genomsnitt 47,8 procent högre än den disponibla inkomsten i barnfamiljerna medan motsvarande siffra för de barnlösa hushållen endast var 9,5 procent, enligt Hushållsbudgetundersökningen 1978³. Disponibel inkomst är därför, enligt min mening, ett sämre mått på hushållens konsumtionsstandard.

Teoretiskt solid metod

Slutligen presenterar Fritzell en alternativ beräkning av hushållens försörjningsbörda och resultat från simuleringar med barnbidrag som fördelningspolitiskt alternativ till livsmedels- och bostadssubventioner. Resultaten av simuleringarna stöder den gängse uppfattningen, men lider av i stort sett alla de brister som tidigare påtalats i Assarsson [1986]. Således använder Fritzell begreppet disponibel inkomst, vi får inget veta om grunderna för beräkningen av försörjningsbördan (enligt SOFT)⁴ och han undviker att uttala sig i fördelningsfrågan eftersom inga mått på fördelningseffekterna presenteras. Det verkar inte vara en särskilt originell slutsats att ökade barnbidrag gynnar barnfamiljerna!

Min slutsats blir därför att den metod jag använt är teoretiskt solid, men att flera olösta problem kvarstår, såväl vad gäl-

² Skalan är lika med ett för ett barnlöst sammanboende par.

³ Liknande resultat för år 1982 finns i tabell 7 i Hansson och Norrman [1985].

⁴ Fritzells metod innebar att samma ekvivalensskala används för "nodvandig konsumtion" som för disponibel inkomst utöver denna konsumtion. Som jag tidigare visat innebar detta systematiska överskattningar av försörjningsbördan, speciellt för hushåll med höga inkomster.

ler inkomstbegrepp, mått på försörjningsbördan som vad gäller data. Med bättre data skulle man t ex kunna inkludera barn fördelade efter ålder och kanske bättre kunna ta hänsyn till olika kompenserande olikheter i hushållens standard. Härvidlag finns i det sk HUS-projektet (se Klevmarken) [ej daterat] nya data, som bl a visar att barnfamiljerna förvärvsarbetar något mera än de barnlösa hushållen⁵ och att den tidsanvändning som uppskattas mest av hushållen är att leka med och ta hand om barn.

Mot ovanstående bakgrund torde det vara välmotiverat att ifrågasätta den fördelningspolitiska grunden för debatten om och inriktningen av den nuvarande familjepolitiken.

⁵ Pensionarshushåll ingår här i gruppen barnlösa hushåll. Det visas också att den tid barnfamiljerna använder för barnen inte tas från förvarvsarbete utan från sömn samt nöjen och rekreation.

Referenser

- Assarsson, B, [1986], "Barnfamiljernas ekonomi". *Ekonomisk Debatt*, Årg 14, nr 1.
- Barten, A P, [1964], "Family Composition, Prices, and Expenditure Patterns". P E Hart, G Mills och J K Whitaker, (red), *Econometric Analysis for National Economic Planning*. Butterworth, London.
- Deaton, A S och Muellbauer, J, [1980], *Economics and Consumer Behavior*. Cambridge University Press, New York.
- Fritzell, J, [1986], "Barnfamiljernas försörjningsbörda". *Ekonomisk Debatt*, Årg 14, nr 4.
- Hansson, I och Norrman, E, [1985], "Fördelnings-effekter av inkomstskatt och utgiftsskatt". Stencil, Nationalekonomiska institutionen, Lunds universitet.
- Klevmarken, A, [ej daterad], "Tid och pengar. Om svenska hushålls ekonomi". Rapport från HUS-projektet. Göteborgs universitet och Industriens utredningsinstitut.
- Muellbauer, J, [1977], "Testing the Barten Model of Household Composition Effects and the Cost of Children". *Economic Journal*, Vol 87, September.